



บทที่ 4

การจัดระบบการตรวจสอบคุณภาพของกระป๋องโลหะ

คำนำ

เนื่องจากโรงงานผู้ขายส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ผลิตกระป๋องโลหะเป็นโรงงานที่ขยายกิจการมาจากอุตสาหกรรมในครอบครัว จึงทำให้การทำงานเป็นแบบง่าย ๆ และมักจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในขบวนการผลิต โดยอาศัยความชำนาญจากประสบการณ์เฉพาะบุคคลเสียเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันเมื่อธุรกิจได้ขยายตัวมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเป็นจำนวนมาก ๆ จึงทำให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ มีความยากลำบากมากขึ้น ไม่สามารถจะทำความเข้าใจได้โดยง่ายจากการสังเกตซึ่งในการผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก ๆ โดยมีคนงาน เครื่องจักรอุปกรณ์และวัตถุดิบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญนั้นจะไม่มีคุณภาพ เหมือนกันทุกอย่างทุกชิ้น โดยสินค้าแต่ละชิ้นจะมีความแตกต่างกันไม่มากก็น้อย เนื่องจากความแตกต่าง ในองค์ประกอบของการผลิต ดังนั้นยังเป็นการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการมีระบบการตรวจสอบคุณภาพรับกระป๋องโลหะจากผู้ขาย ในส่วนของโรงงานตัวอย่างมีประเด็นจุดอ่อนที่สามารถทำการปรับปรุงได้ดังต่อไปนี้

1) แผนการสุ่มเก็บตัวอย่าง ขาดหลักมาตรฐานอ้างอิงวิธีการปฏิบัติที่โรงงานตัวอย่างดำเนินการอยู่จะทำการสุ่มเก็บประมาณ 5% จากจำนวนที่ส่งมาทั้งหมด ถ้าผลการตรวจสอบพบว่า มีของเสียไม่เกิน 10% ของจำนวนตัวอย่าง ก็จะยอมรับล็อต วิธีการข้างต้นจากการพูดคุยกับทั้งพนักงานกะและหัวหน้าโรงงานได้รับคำตอบว่า คนเก่าเคยทำอย่างไร ก็ทำไปตามนั้น เป็นการยกตัวเลขขึ้นมอลอยๆ โดยใช้ดุลยพินิจ คาคคะเน เพื่อให้สะดวกแก่การใช้งาน

2) วิธีการตรวจสอบกระป๋องโลหะก่อนทำการรับจากผู้ขายที่ทางโรงงานตัวอย่างดำเนินการอยู่ ปัจจุบันทำการตรวจสอบโดยใช้วิธีการตรวจสอบทางกายภาพด้วยสายตา โดยแบ่งออกเป็น

- การตรวจสอบการพิมพ์, สีลอก
- การตรวจสอบรอยบุบ, บิดเบี้ยวต่าง ๆ

ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบรอยร้าว และแล็กเกอร์ ซึ่งเป็นปัญหาข้อบกพร่องหลักและสร้างปัญหาเกิดขึ้นแก่ผลิตภัณฑ์จากระบบการตรวจสอบ

3) ขาดการวิเคราะห์แยกแยะข้อบกพร่องหลักและข้อบกพร่องรอง ทำให้มองไม่เห็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข หรือแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด

4) การบันทึกการตรวจสอบไม่สมบูรณ์ การบันทึกการตรวจสอบปัจจุบัน จะบันทึกเฉพาะการตรวจสอบลักษณะภายนอก ไม่ครอบคลุมชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องอื่นๆ

ปัจจุบันทางโรงงานตัวอย่างได้รับการรับรองระบบประกันคุณภาพ ISO มอก. 9001 อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดอ่อนของการตรวจสอบระบบในระบบประกันคุณภาพ ISO มอก. 9001 เพราะผู้ตรวจสอบจะ ตรวจสอบไปตามวิธีการที่เขียนระบุไว้ในคู่มือ โดยติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานและเอกสารจริงเทียบกับ สิ่งที่ระบุในคู่มือปฏิบัติงาน แต่ไม่ได้คลุกคลีไปถึงวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่ดีกว่า ได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของปัญหา ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลของความเสียหายแล้ว ก็พอจะชี้ให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นคือ

จากการรวบรวมตัวเลขจำนวนเงินของค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการรับผลิตภัณฑ์คืนจากลูกค้าที่ต้องจ่ายคืนลูกค้าของปี 2537 (ดังรายละเอียดภาคผนวก ก) มีค่า 246,741 บาท ซึ่งก็นับว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่มากส่วนหนึ่งและเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะที่เป็นสินค้าสำเร็จรูปที่ส่งไปให้ลูกค้าแล้วไม่รวมค่าเสียหายของสินค้าก่อนส่งสู่ลูกค้า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้นเกิดจากสาเหตุต่างๆดังนี้ การรั่วของภาชนะบรรจุ, การเกิดสนิม, ปัญหาคุณภาพ, การจัดส่งผิดชนิดผลิตภัณฑ์, การออกเอกสารผิดชนิดผลิตภัณฑ์ และลูกค้าสั่งผิดชนิดผลิตภัณฑ์

ดังนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้เสนอขั้นตอนการจัดระบบการตรวจสอบคุณภาพของกระป๋องก่อนทำการรับจากผู้ขายให้กับโรงงานตัวอย่าง โดยเริ่มตั้งแต่ศึกษาถึงขบวนการผลิตกระป๋อง, ประเภทความเสียหายที่เกิดขึ้น, วิธีการตรวจสอบข้อบกพร่อง, เสนอระบบการตรวจสอบคุณภาพ, แผนการเก็บตัวอย่าง และการบันทึกผล ซึ่งเป็นการประยุกต์หลักวิชาการให้เหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของโรงงานตัวอย่าง ทั้งนี้ได้ใช้แนวทางของข้อกำหนดมาตรฐานการควบคุมคุณภาพของกระป๋องโลหะเป็นเกณฑ์

4.1) กระบวนการผลิตกระป๋องโลหะโดยสังเขป

โรงงานจัดสายของการประกอบ เป็นลักษณะสายประกอบต่อเนื่องตามขั้นตอนของการผลิตของกระป๋องแต่ละชนิด เมื่อต้องการผลิตแบบใดหรือเมื่อมีใบสั่งเข้ามา ทางฝ่ายผลิตก็จะจัดเครื่องจักรที่ว่างเข้ามาทำการผลิต เพราะว่ากระป๋องในแต่ละขนาดนั้นสามารถที่จะใช้เครื่องจักรชนิดเดียวกันได้เพียงแต่เปลี่ยนอุปกรณ์บางอย่างเท่านั้น ดังนั้นเพื่อช่วยให้สามารถมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้เวลาส่วนหนึ่งเข้าไปดูการดำเนินการผลิตของโรงงานผู้ขาย เพื่อศึกษา

ขบวนการผลิต, สอบถามความคิดเห็นและเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต อันอาจนำมาซึ่งการจัดระบบการตรวจสอบคุณภาพของกระป๋องโลหะของโรงงานตัวอย่าง ผลการศึกษาสรุปเป็นหลักการที่สำคัญได้ดังนี้

ก. รูปแบบของกระป๋อง

รูปแบบของกระป๋องที่โรงงานผู้ขายทำการผลิตตามใบสั่งอยู่ในขณะนี้ พอจะแยกตามชนิดของกรรมวิธีการผลิต (โดยไม่คำนึงถึงขนาด) ได้ 4 รูปแบบคือ

1. กระป๋องกลมชนิดตีตะเข็บ
2. กระป๋องกลมชนิดเชื่อมตะเข็บข้าง
3. กระป๋องเหลี่ยมชนิดตีตะเข็บ
4. กระป๋องเหลี่ยมชนิดเชื่อมตะเข็บข้าง

ในแต่ละรูปแบบจะมีขั้นตอนของการผลิตที่คล้ายคลึงกัน เมื่อต้องการผลิตขนาดที่แตกต่างกันก็เพียงแต่เปลี่ยนอุปกรณ์และเครื่องมือบางชิ้นส่วนเท่านั้น ในที่นี้จะขอกล่าวรายละเอียดเฉพาะกระป๋องโลหะที่ใช้ในการบรรจุจาระบี

กระป๋องกลมชนิดเชื่อมตะเข็บข้าง

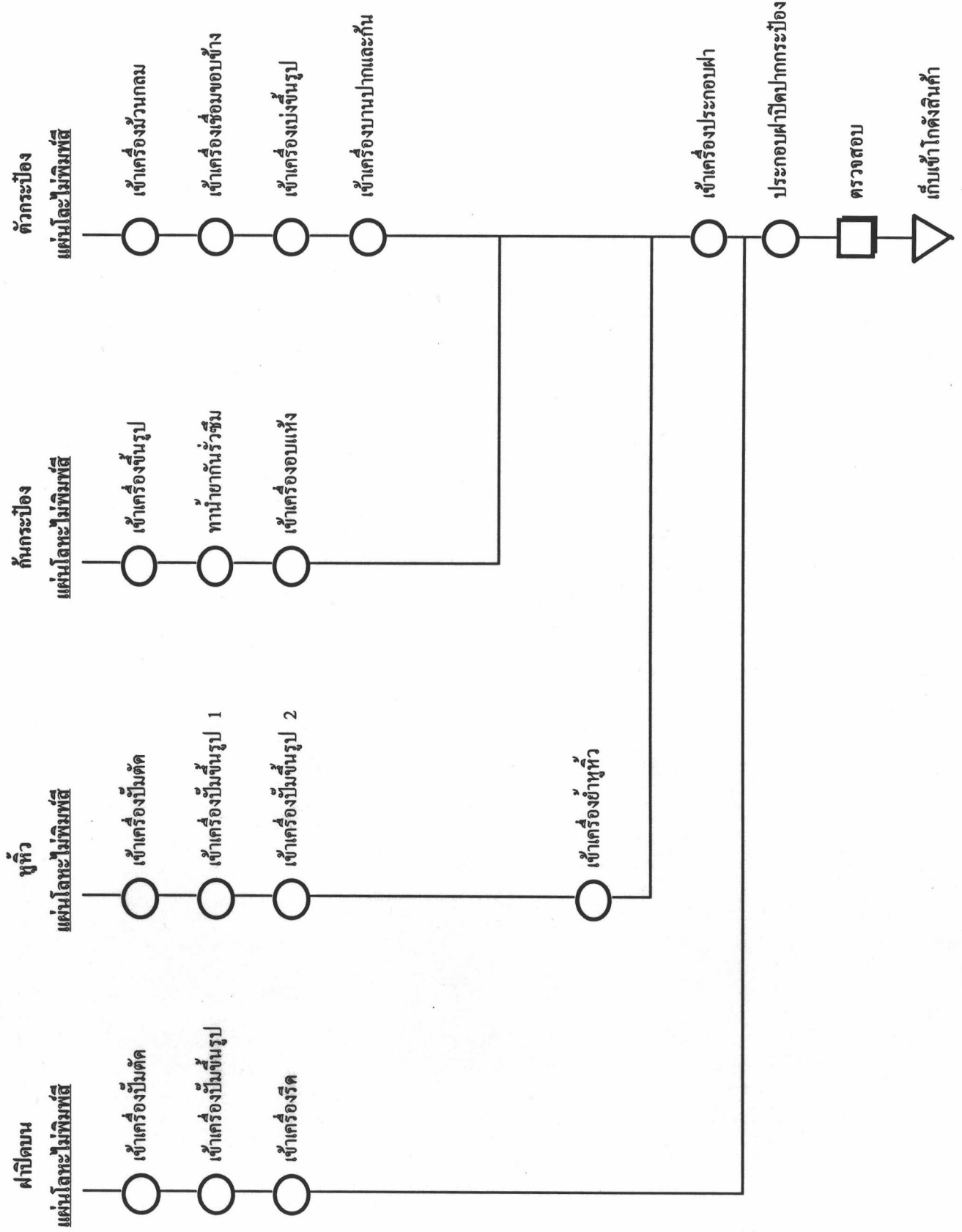
เป็นกระป๋องที่ใช้การต่อตะเข็บข้างด้วยกรรมวิธีการเชื่อม ก่อนทำการเชื่อมจะต้องจัดทำความสะอาดบริเวณที่จะเชื่อมเสียก่อน และหลังจากเชื่อมแล้วจะต้องทายากันสนิม กระป๋องชนิดนี้จะป้องกันการรั่วซึมได้ดีจึงใช้สำหรับเป็นกระป๋องบรรจุผลิตภัณฑ์ประเภทของเหลว เช่น บรรจุสี หรือน้ำมันเครื่องต่าง ๆ

ข. ขั้นตอนกระบวนการผลิต

ในที่นี้จะกล่าวถึงขั้นตอนของขบวนการผลิตกระป๋องกลมชนิดเชื่อมตะเข็บข้าง แยกตามขั้นตอนของการผลิตที่สำคัญ ดังรายละเอียดตามแผนภูมิขบวนการผลิตอย่างสังเขปในรูปที่ 4.1 เครื่องหมายลูกศรแสดงลำดับของการเคลื่อนย้ายงานระหว่างผลิต ส่วนวงกลมแสดงถึงขั้นการทำงานต่าง ๆ ซึ่งขั้นตอนใหญ่ ๆ มีดังนี้

1) ขั้นตอนการพิมพ์และอบสี

เริ่มต้นจากแผ่นเหล็กซึ่งจะมีขนาด (Sheet Size) ต่าง ๆ กัน การเลือกหรือตัดแผ่นเหล็กชนิดและขนาดใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับขนาดของกระป๋องที่จะทำและจะต้องพิจารณาคุณสมบัติ



รูปที่ 4.1 แสดงแผนภูมิกระบวนการผลิตอย่างง่ายของกล่องป้องกันชนิดเชื่อมตะเข็บข้าง (26)

เฉพาะ (Specification) ของเหล็กว่าเหล็กแผ่นขนาดนี้เหมาะที่จะทำกระป๋องขนาดใดบ้างจึงจะประหยัดวัสดุที่สุด โดยใช้การคำนวณตามวิธีการของบริษัทเอง

แผ่นเหล็กที่ได้เลือกขนาดแล้วจะถูกนำมาผ่านการเคลือบแลกเกอร์ด้วยเครื่องเคลือบชนิดลูกกลิ้ง (Roll Coater) โดยจะเคลือบเฉพาะด้านในเท่านั้น ต่อจากนั้นแผ่นเหล็กจะผ่านการอบแห้งด้วยตู้อบ ที่อุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมกับสารเคลือบแต่ละชนิดเพื่อให้ได้ชั้น (Film) ที่มีคุณภาพดีตามต้องการ

แผ่นเหล็ก → เคลือบ → อบแห้ง → แผ่นเหล็กเคลือบ

แผ่นเหล็กที่เคลือบแลกเกอร์แล้วนี้ จะถูกนำกลับมาเคลือบสีพื้นด้านนอกอีกครั้งด้วยเครื่องเคลือบแบบเดิมแล้วผ่านการอบแห้งเช่นเดียวกัน ต่อจากนั้นแผ่นเหล็กเหล่านี้ ถูกนำมาพิมพ์ด้วยระบบลูกกลิ้ง การพิมพ์อาจจะต้องมีการพิมพ์หลายครั้งจนได้สีครบตามต้องการ โดยในการพิมพ์แต่ละครั้งนั้นจะต้องผ่านการอบแห้งทุกครั้งจึงจะนำกลับมาพิมพ์สีอื่นใหม่ได้ ในการอบก็ใช้เครื่องอบเช่นเดียวกันในคอนอบแลกเกอร์

2) ขั้นตอนการขึ้นรูปกระป๋อง

ขั้นตอนการขึ้นรูปกระป๋องชนิดเชื่อมตะเข็บข้าง

แผ่นเหล็กที่ผ่านการเคลือบและพิมพ์สีแล้วจะถูกนำมาตัดซอย (Sliter) เป็นจำนวนกี่แผ่นก็แล้วแต่ขนาดกระป๋องแต่ละใบที่จะผลิต เช่น ตัดซอยเป็น 2, 3 หรือ 4 แผ่นเป็นต้น เมื่อตัดซอยออกเป็นแผ่นเหล็กตามขนาดที่ต้องการขึ้นรูปเป็นตัวกระป๋องแล้วจะเรียกว่า Blank

จากนั้นนำแผ่นเหล็กที่ซอยเป็นแผ่นเล็ก ๆ แล้วมาขัดสีและแลกเกอร์ตรงขอบด้านในของส่วนที่จะเชื่อมตะเข็บข้าง โดยขัดออกเป็นแถบเล็ก ๆ เพื่อให้การเชื่อมได้ผลดี กระป๋องบางชนิดจะผ่านการขจัดน้ำตะกั่วด้วยเพื่อช่วยให้เชื่อมได้ดียิ่งขึ้นแล้วนำมาตัดมุม (Notching) เพื่อตัดส่วนเกินของเหล็กตรงจุดที่ตะเข็บฝาพบกับตะเข็บข้าง ซึ่งเมื่อผนึกฝาด้านบนและก้นจะได้ไม่มีตะเข็บหนาเกินไป ต่อมาแผ่นเหล็กจะถูกนำเข้าเครื่องม้วนกลม (Floding) แล้วจึงต่อไปยังเครื่องเชื่อมเพื่อเชื่อมตะเข็บด้วยการผ่านกระแสไฟฟ้า โดยใช้ลวดทองแดงเป็นตัวนำเข้าไปที่แผ่นเหล็ก ทำให้รอยตะเข็บอ่อนตัว (โดยไม่มีการหลอมเหลว) แล้วใช้แรงอัดให้ติดกันโดยมีลักษณะซ้อนกัน (Lap Seam) เมื่อผ่านการเชื่อมแล้วก็จะนำมาแบ่งขึ้นรูปให้ได้ขนาด แล้วจึงป้อนรีดขอบ

ต่อจากนั้นจะถูกนำมาทำการบานปากและกัน (การเชื่อมหรือ Flanging) แล้วจึงเจาะรูสำหรับติดหูและยึดติดหูด้วยหมุด (สำหรับกระป๋องที่มีหูหิ้ว) จากนั้นจึงประกอบกันและฝาเข้ากับตัวกระป๋องด้วยวิธีการทำเป็นขอเกี่ยวกัน (Double Seam) ซึ่งตะเข็บนี้จะเกิดจากของสองอันเกี่ยวกันไว้คือ ขอดัว (Body Hook) และขอฝา (Cover Hook) ตะเข็บแบบนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตะเข็บขอคู่ ทำโดยใช้เครื่องจักรสำหรับทำตะเข็บขอคู่ เครื่องที่โรงงานใช้อยู่เป็นเครื่องกึ่งอัตโนมัติ (ดังแสดงในรูปที่ 4.2) ซึ่งจะมีขั้นตอนการทำงานดังนี้ เริ่มด้วยการวางกระป๋องพร้อมฝาลงบนตัวยก (Lifter) เลื่อนตัวยกขึ้นจนฝาชนติดกับตัวจับ (Chuck) ซึ่งจะกดฝาไว้ให้คงที่ จากนั้นลูกกลิ้งชุดที่ 1 จะหมุนดันโดยรอบให้ปากกระป๋องและขอบฝาทับติดกันแล้วจึงใช้ลูกกลิ้งชุดที่ 2 หมุนดันอีกครั้งหนึ่ง ขอบฝากระป๋องและปากกระป๋องก็จะผนึกติดกันสนิท ลักษณะการติดกันกระป๋องก็เช่นเดียวกัน

4.2 ประเภทของข้อบกพร่อง

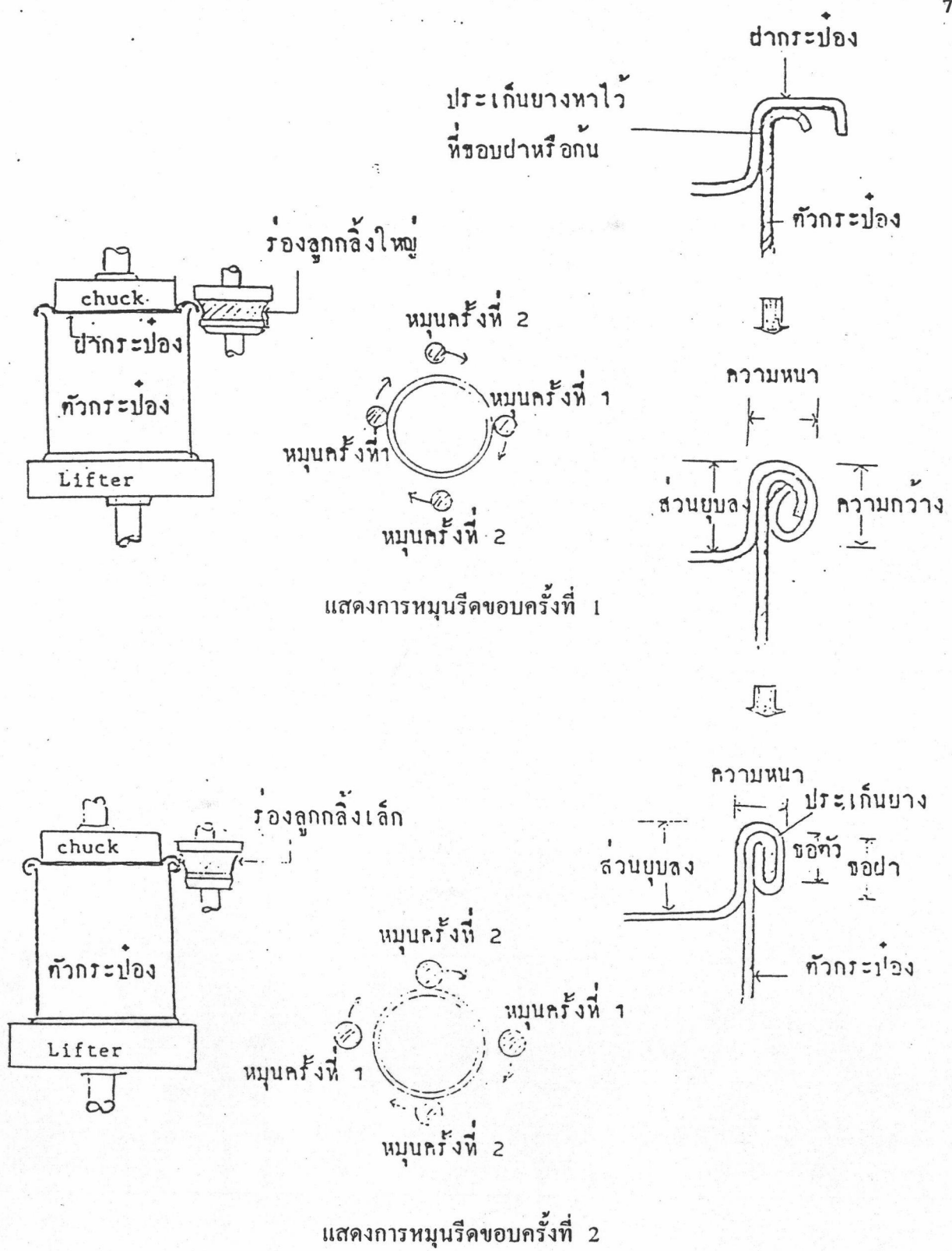
ข้อบกพร่องโดยทั่วไปที่มักจะเกิดขึ้นกับกระป๋องโลหะของโรงงานผู้ขายแห่งนี้ พอลจะจำแนกออกได้เป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

4.2.1 รอยรั่ว (Leak)

รอยรั่วถือเป็นความเสียหายที่ต้องคำนึงถึงเป็นสิ่งแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกระป๋องที่จะต้องนำไปใช้บรรจุผลิตภัณฑ์ที่เป็นของเหลวหรือกึ่งของเหลว เช่น น้ำมันเครื่อง และจาระบี รอยรั่วอาจเกิดขึ้นได้กับทุกส่วนของกระป๋อง แต่ก็พอจะแบ่งได้เป็นบริเวณที่ควรพิจารณา 6 บริเวณ ได้แก่

4.2.1.1 บริเวณตะเข็บข้าง เป็นจุดอ่อนแอที่สำคัญ เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณที่เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของเนื้อโลหะด้วยความร้อนในขณะที่เชื่อม รอยรั่วที่เกิดขึ้นที่บริเวณดังกล่าวอาจมีสาเหตุจากสิ่งต่อไปนี้

- ความร้อนในการเชื่อมมากเกินไป ทำให้บริเวณที่เชื่อมเกิดการสีกกร่อน
- ความร้อนในการเชื่อมน้อยเกินไปทำให้แผ่นเหล็กติดกันไม่สนิท
- ลวดเชื่อมทองแดงมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ฟลักซ์ที่เคลือบอยู่ที่รอยเชื่อมหลุดออกง่าย
- การทาแลกเกอร์ตรงบริเวณรอยเชื่อมด้านในกระป๋อง กระทำไม่ทั่วถึงทำให้ผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกสีสามารถกัดกร่อนแผ่นเหล็กซึมผ่านออกมาได้
- การขัดสีและขัดแลกเกอร์บริเวณที่จะทำการเชื่อมก่อนที่จะเชื่อมกระทำไม่ทั่วถึง



รูปที่ 4.2 แสดงการเข้าตะเข็บขอดี (26)

- การเบ่งกระป๋องให้เป็นลอนเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของตัวกระป๋อง บางครั้งถ้าตั้งเบ่งมากเกินไป ก็ทำให้เกิดการฉีกขาดบริเวณรอยเชื่อมได้

4.2.1.2. บริเวณตะเข็บกัน เป็นจุดอ่อนอีกจุดหนึ่ง เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณที่เกิดการพับงอของแผ่นโลหะทำให้แผ่นโลหะลดความแข็งแรงลง รอยร้าวที่เกิดขึ้นที่บริเวณดังกล่าวอาจมีสาเหตุจากสิ่งต่อไปนี้

- ตะเข็บผิดปกติอัน เนื่องมาจากการทำงานของเครื่องจักรทำตะเข็บขอกูแบบ กิ่งอัตโนมัติ ลักษณะของการผิดปกติ และสาเหตุแสดงในภาคผนวก ก

4.2.1.3. บริเวณแผ่นกันกระป๋อง อาจเกิดรอยร้าวได้เนื่องจาก

- เกิดการกระแทกอย่างแรงจนบวม
- เกิดรอยขีดข่วนจนดีบุกลอก ทำให้เกิดสนิมผุกร่อนได้

4.2.1.4. บริเวณตัวกระป๋อง สาเหตุของรอยร้าวเช่นเดียวกับแผ่นกันกระป๋อง

4.2.1.5. บริเวณตะเข็บฝา ต่างจากบริเวณตะเข็บกัน เนื่องจากไม่ใช่เป็นการเข้าตะเข็บขอกู่ รอยร้าวที่เกิดขึ้นเนื่องจาก

- ร่องที่ฝากับบริเวณของด้านปากกระป๋อง ไม่ได้ขนาดกัน ทำให้เวลาปิดทำไม่ได้ไม่สนิท
- การทาบข้างกันร้าว น้อยเกินไป หรือเจือจางเกินไป
- การทาบข้างกันร้าวมากเกินไป หรือข้างกันร้าวมากเกินไป ทำให้แห้งไม่สนิท
- การทาบข้างกันร้าวผิดตำแหน่ง ทำให้ไม่สนิทพอดีกับขอบด้านปากกระป๋อง
- ใช้ข้างกันร้าวผิดชนิด ทำให้เกิดปฏิกิริยากับผลิตภัณฑ์ที่บรรจุภายใน

4.2.1.6. บริเวณฝากระป๋อง สาเหตุที่เกิดรอยร้าว เช่นเดียวกับบริเวณแผ่นกันกระป๋อง

4.2.2. แล็กเกอร์ลอก

เป็นความเสียหายของผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอันเนื่องมาจากแล็กเกอร์ที่เคลือบผิวด้านใน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. แล็กเกอร์เกิดการหลุดลอกจากผิว ทำให้ผลิตภัณฑ์ทำปฏิกิริยากับผิวของแผ่นเหล็กดีบุก สาเหตุเนื่องจาก
 - การเคลือบแล็กเกอร์น้อยเกินไป หรือแล็กเกอร์เจือจางเกินไป
 - แล็กเกอร์ที่เคลือบไม่แห้งสนิท
 - แล็กเกอร์มีความหนืดน้อยเกินไป ทำให้ไม่เกาะติดผิวแผ่นเหล็ก
2. แล็กเกอร์ทำปฏิกิริยากับผลิตภัณฑ์ สาเหตุเนื่องจาก
 - ใช้แล็กเกอร์ผิดชนิด ไม่สอดคล้องกับสารเคมีที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์
 - การเคลือบแล็กเกอร์มากเกินไป

4.2.3. สนิม

สนิมอาจเกิดบนฝาหรือตัวกระป๋องโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณตะเข็บข้าง สาเหตุเกิดจากอุณหภูมิและความชื้นในการเก็บที่ไม่เหมาะสม หรือการใช้ความร้อน (ไฟฟ้า) มากเกินไปในขณะที่ทำการเชื่อม

4.2.4. รอยกระทบ

แสดงให้เห็นรอยบุบบนตัวกระป๋อง

4.2.5. ลักษณะภายนอกต่าง ๆ

ได้แก่

- การทากันรั่ว (Lining Compound) น้อยเกินไปหรือเจือจาง
- การทากันรั่วมากเกินไป หรือทากันรั่วชั้นมากเกินไป ทำให้ไม่แห้ง
- การทากันรั่วผิดตำแหน่ง ทำให้เกิดปฏิกิริยากับผลิตภัณฑ์ที่บรรจุภายใน
- ฝากระป๋องโค้งงอ เนื่องจากการปัมขึ้นรูป
- ตัวกระป๋องบุบแฟบ หรือบิดเบี้ยว เนื่องมาจากการเบ่ง หรือถูกกระแทก
- เกิดการถลอกบริเวณด้านนอกกระป๋อง ทำให้สิ่งที่มีพิษอยู่หลุดออกไป เนื่องมาจากการขีดข่วนกระทบสิ่งต่าง ๆ
- ฯลฯ

4.3 การวิเคราะห์ประเภทของข้อบกพร่อง

เมื่อได้ทราบถึงประเภทของความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับกระป๋องแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติ เพื่อพิจารณาว่าความเสียหายประเภทใด มีความสำคัญมากที่สุด สมควรจะได้รับแก้ไขก่อน ซึ่งเครื่องมือที่คืออย่างหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับเป็นจุดเริ่มแรกของการปรับปรุงแก้ไขก็คือ แผนภูมิ พारेโต (Pareto Diagram)

แผนภูมิพारेโตเป็นแผนภูมิแท่ง ที่ใช้แสดงปริมาณของเสียตามคุณสมบัติที่เสีย หรือตามสาเหตุที่ทำให้เกิดของเสีย หรือประเภทของเสียจากจำนวนมากไปหาจำนวนน้อย ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจการแก้ปัญหาหรือแก้เหตุของเสียได้ สำหรับข้อมูลที่ได้นี้ก็มาจากการเก็บรวบรวม

ของเสียที่คัดออกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง นำมารวมกันทั้งหมด แล้วนับจำนวนของเสีย แยกประเภทความเสียหาย แล้วคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ของแต่ละประเภท

สำหรับการปรับปรุงการควบคุมคุณภาพกระป๋องโลหะของโรงงานตัวอย่าง เนื่องจากทางโรงงานได้มีการจดบันทึกจำนวนและสาเหตุของกระป๋องที่เสีย แต่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลเอาจากเอกสารการตรวจนับสต็อกทุกสิ้นเดือน โดยแบ่งตามขนาดในช่วงเดือนมีนาคม-ธันวาคมปี 2537 (ดังตารางที่ 4.1) เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดที่แยกประเภทแล้ว ก็คำนวณเปอร์เซ็นต์ของแต่ละประเภท โดยเอา จำนวนชิ้นของแต่ละประเภทหารด้วยจำนวนของเสียทั้งหมด ในแต่ละชนิด แล้วคูณด้วย 100

จากนั้นจึงนับจำนวนชิ้นในแต่ละประเภท นำมาเรียงจากประเภทที่มีจำนวนมากที่สุดไปหาจำนวนน้อยที่สุด พร้อมทั้งหาจำนวนสะสม และเปอร์เซ็นต์สะสม (ดังตารางที่ 4.2) และนำจำนวนชิ้นแต่ละประเภทหรือเปอร์เซ็นต์แต่ละประเภทไปเขียนเป็นแผนภูมิแท่งตามแนวแกนตั้ง และแกนนอนเรียงจากจำนวนมากไปหาจำนวนน้อย ลากเส้นจากมุมล่างซ้ายสุดของแผนภูมิไปยังจำนวนสะสมของแต่ละประเภท หรือจะเขียนเป็นเปอร์เซ็นต์ของแต่ละประเภทก็ได้ และเมื่อลากเส้นโยงจุดสะสมครบทั้งหมดแล้ว ก็จะได้แผนภูมิพาราโต (ดังรูปที่ 4.3 กระป๋องโลหะขนาดอื่น ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

คงจะเห็นได้ว่าแผนภูมิพาราโตเป็นแผนภูมิที่ใช้แสดงปริมาณหรือเปอร์เซ็นต์ของสิ่งของเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างในแต่ละกลุ่มและปริมาณทั้งหมดซึ่งในที่นี้ใช้แสดงของเสียโดยแบ่งตามประเภทของข้อบกพร่อง ทั้งหมด (6 ชนิด) พบว่าสาเหตุหรือประเภทของข้อบกพร่องที่ทำให้กระป๋องแต่ละชนิดเสียนั้นมีอยู่มากมาย แต่สาเหตุที่สำคัญ ซึ่งอาจจะสร้างความเสียหายให้แก่บริษัทนั้นมาเพียง 2-3 สาเหตุเท่านั้น ดังนั้นในการแก้ปัญหาจึงควรต้องเลือกแก้ปัญหาที่สำคัญก่อน

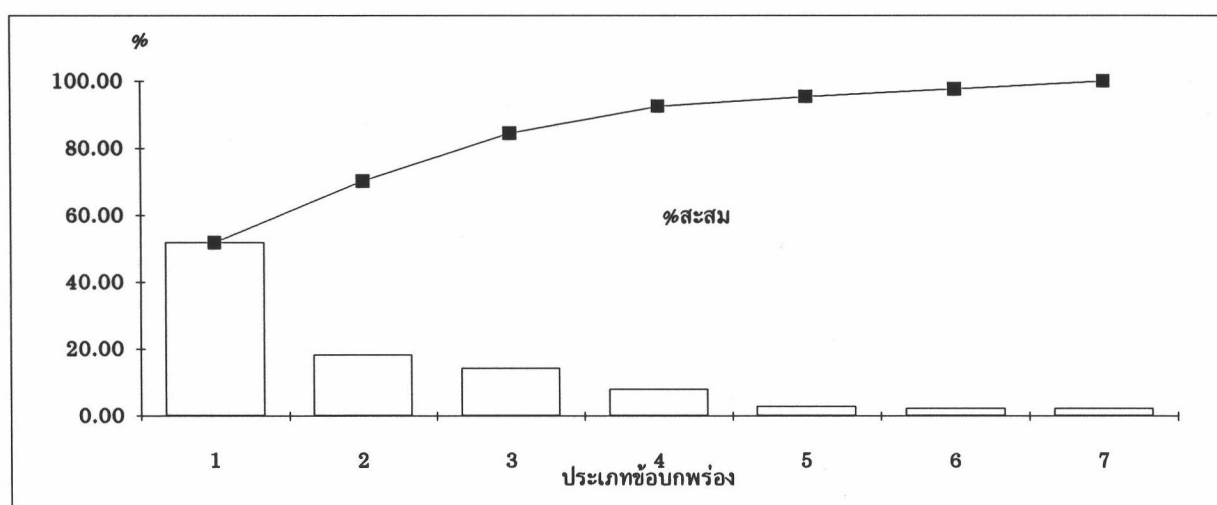
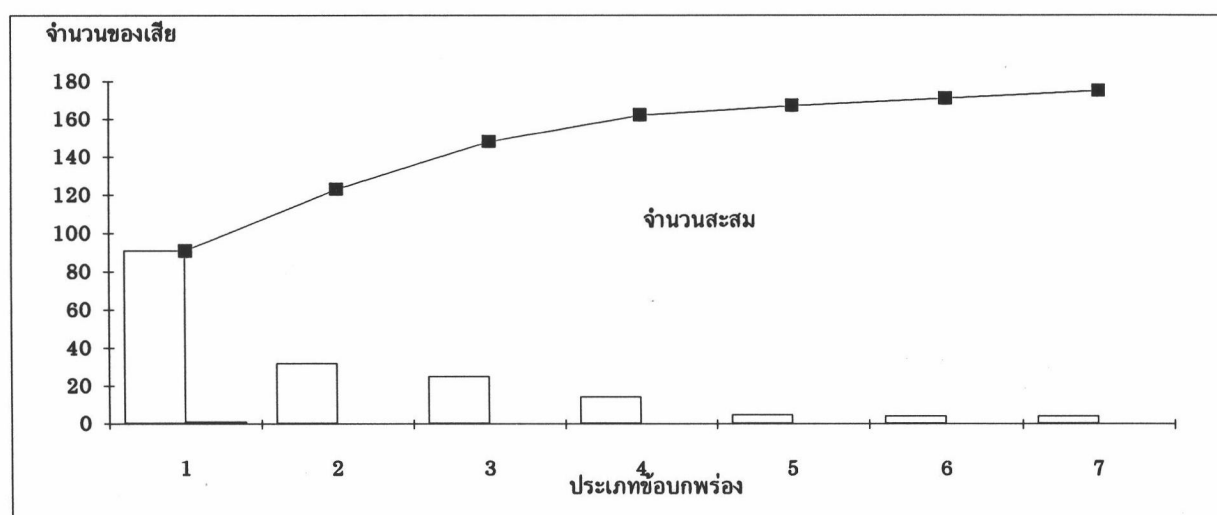
จากรูปของแผนภูมิพาราโตของกระป๋องทั้ง 6 ชนิด พบว่าข้อบกพร่องที่ทำให้กระป๋องชนิดต่าง ๆ เสียที่สำคัญคือ 1) รอยร้าวชนิดต่าง ๆ 2) แล็กเกอร์ลอก ทั้งสองอย่างนี้ทำให้เกิดของเสียส่วนใหญ่ คือประมาณ 80% ซึ่งจะกำหนดให้เป็นประเภทของข้อบกพร่องหลัก (Major Defect) ส่วนประเภทข้อบกพร่องอื่น ๆ นั้นจะเป็นประเภทข้อบกพร่องรอง (Minor Defect) ในการแก้ไขปัญหาก็จะเป็นหน้าที่ของผู้ขายเริ่ม โดยการศึกษาค้นหาสาเหตุของประเภทของข้อบกพร่องหลักทั้ง 2 อย่างนั้นก่อน และจัดการแก้ไขที่สาเหตุ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยเสนอให้ใช้แผนภูมิเหตุและผล (Cause-and Effect Diagrams) หรือแผนภูมิก้างปลา ซึ่งเป็นวิธีการที่มัก

ลำดับที่	ประเภทข้อบกพร่อง	จำนวนชิ้นเสีย					
		ตั้งขนาด 180 กิโลกรัม	ตั้งขนาด 50 กิโลกรัม	ตั้งขนาด 15 กิโลกรัม	กระป๋องขนาด 5 กิโลกรัม	กระป๋องขนาด 2 กิโลกรัม	กระป๋องขนาด 0.5 กิโลกรัม
1	รื้อกัน	4	15	58	151	46	114
2	รื้อตะเข็บข้าง	5	9	18	93	25	98
3	รื้อหู	-	-	34	18	22	-
4	รื้อฝา	14	-	-	139	107	16
5	หูหลุด - ขาด	-	-	9	14	15	-
6	แลกเกอร์ลอก (สนิม)	91	86	201	153	103	236
7	สีลอก	25	-	-	38	48	25
8	สนิม (ด้านนอก)	-	7	66	16	30	-
9	บุบ	32	7	22	30	14	45
10	การพิมพ์	-	46	-	-	29	-
11	อื่น ๆ	4	-	6	2	11	13
	รวม	175	170	414	654	450	547

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อบกพร่องของกระป๋องโลหะขนาดต่าง ๆ (มิก. - ธค. 37)

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนชิ้นและ % สะสมตามประเภทข้อบกพร่องของถังขนาด 180 กิโลกรัม

ประเภทข้อบกพร่อง	จำนวนชิ้น	จำนวนสะสม	%แต่ละประเภท	%สะสม
1. แล็กเกอร์ลอก	91	91	52	52
2. บวม	32	123	18.3	70.3
3. สีลอก	25	148	14.3	84.6
4. รั่วฝา	14	162	8	92.6
5. รั่วตะเข็บข้าง	5	167	2.9	95.4
6. รั่วก้น	4	171	2.25	97.7
7. อื่น	4	175	2.25	100
รวม	175		100	



รูปที่ 4.3 แสดงแผนภูมิพารेटโตที่แสดงค่าเป็นจำนวนและเปอร์เซ็นต์

จะนิยมใช้เพื่อการค้นหาสาเหตุของปัญหาหรือสาเหตุของการด้อยคุณภาพ หรือองค์ประกอบที่เป็นส่วนทำให้คุณภาพเสีย การเขียนแผนภูมิแก๊งปลา มักจะใช้ในขณะที่มีการประชุม โดยมีการระดมความคิดจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้แนวความคิดมากที่สุด แล้วจึงนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป เพื่อการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานั้น ๆ

แผนภูมิที่ตีพิมพ์จะออกเป็นรูปแก๊งใหญ่ ที่มีแก๊งย่อยแสดงถึงสาเหตุหรือองค์ประกอบที่สำคัญและยังมีองค์ประกอบย่อยที่เป็นแขนงเล็ก ๆ ของแต่ละสาเหตุใหญ่ด้วย และจากประเภทของข้อบกพร่องที่สำคัญทั้ง 2 อย่างดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ พุดคุยขอความคิดเห็นจากหัวหน้าคนงานและผู้ควบคุมการผลิตต่าง ๆ ของโรงงานผู้ขายแล้ว แสดงสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องในแต่ละประเภทได้ดังรูปที่ 4.4 และ 4.5

อนึ่งสำหรับการแก้ไขสาเหตุของข้อบกพร่องต่าง ๆ นั้น ให้ดูรายละเอียดของสิ่งที่จะต้องแก้ไขที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.2 โดยเฉพาะประเภทข้อบกพร่องหลัก ซึ่งจะต้องหาสาเหตุของปัญหาที่สำคัญให้ได้ก่อนด้วยการเก็บข้อมูล จากของเสียที่ตรวจพบ เมื่อได้ปัญหาที่สำคัญแล้วก็พิจารณาจากแผนภูมิ แก๊งปลา (รูปที่ 4.4, 4.5) ถึงสาเหตุที่จะต้องแก้ไข

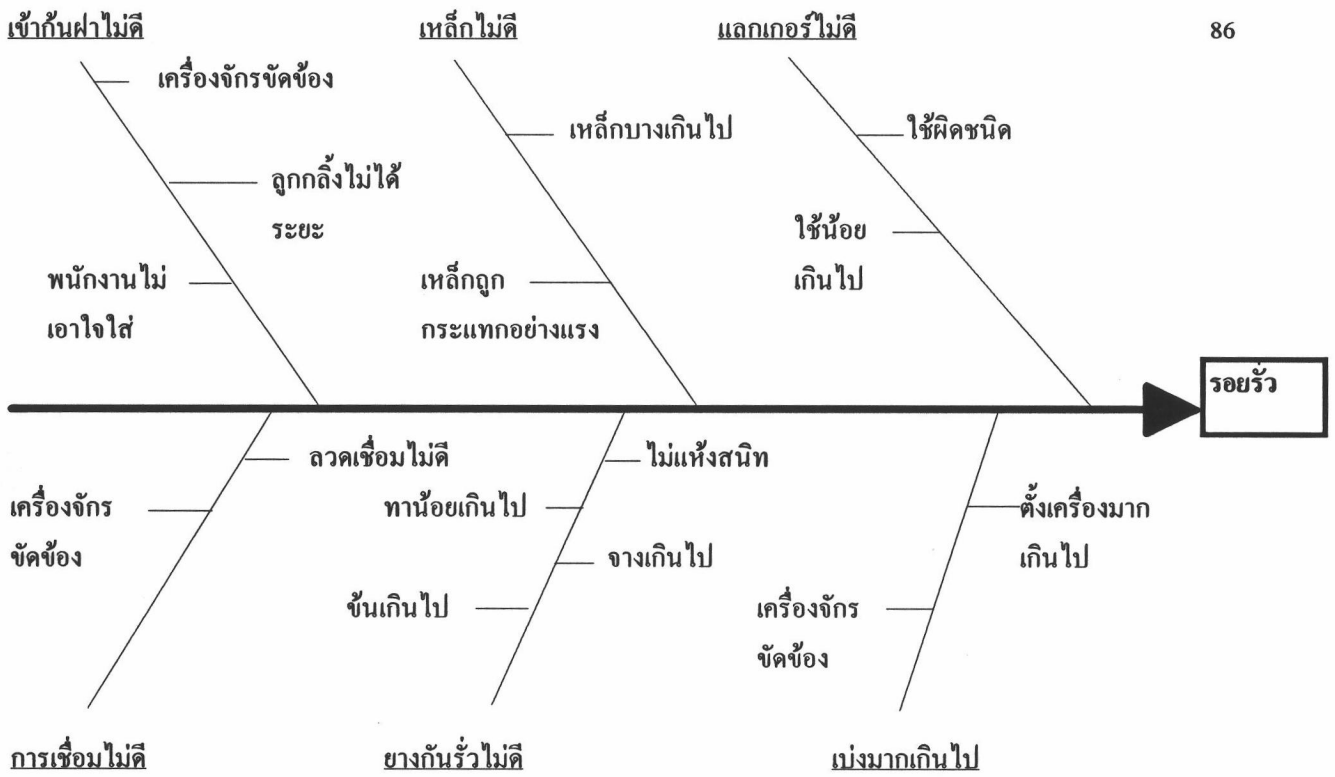
4.4 วิธีการตรวจสอบคุณภาพของกระป๋อง

เมื่อได้ทราบถึงประเภทของข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นกับกระป๋องชนิดต่าง ๆ ที่สำคัญทั้งสองชนิดคือ รอยรั่วและความเสียหายเนื่องจากแล็กเกอร์แล้ว ก็ควรจะได้ทราบถึงวิธีการตรวจสอบเพื่อค้นหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น สำหรับการตรวจสอบรอยรั่วและการตรวจสอบแล็กเกอร์ ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้ (อ้างอิงมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกระป๋องโลหะ มอก, 90-2530)

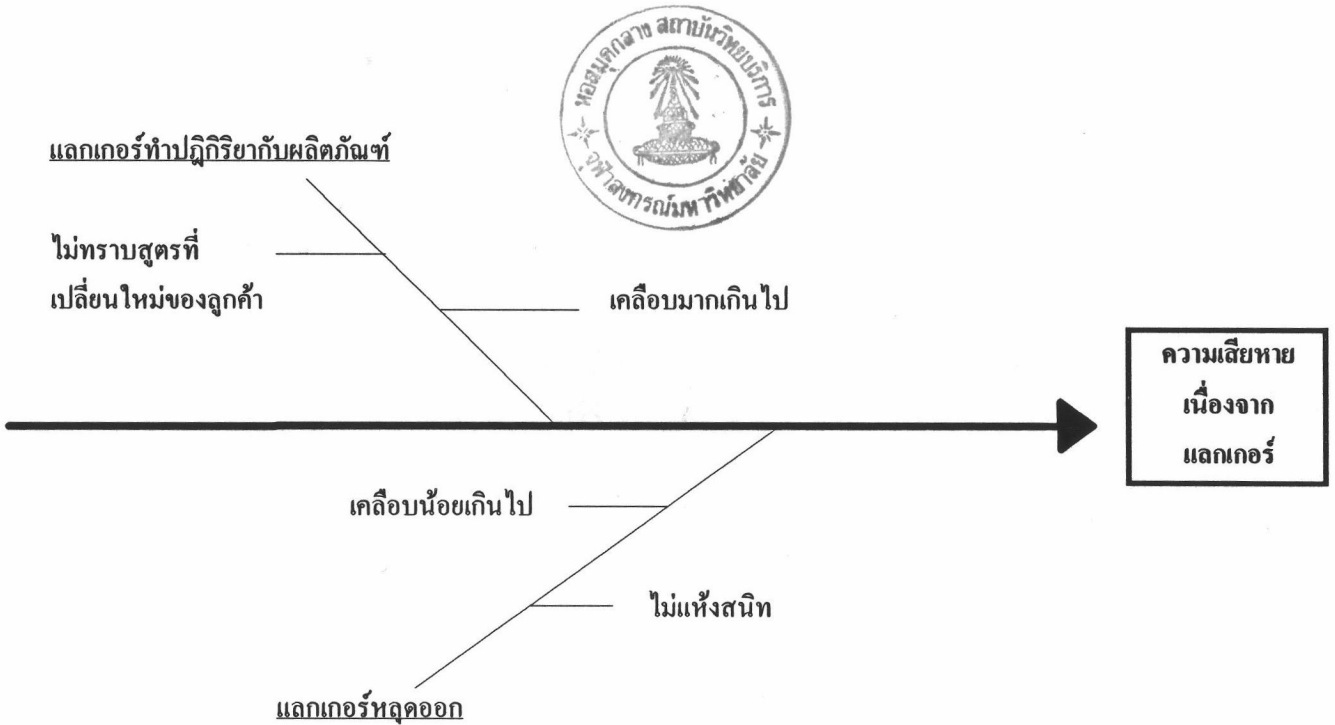
1) การตรวจสอบรอยรั่วของกระป๋องแบ่งออกเป็น

การตรวจสอบ มี 2 วิธีที่ใช้กันมากคือ

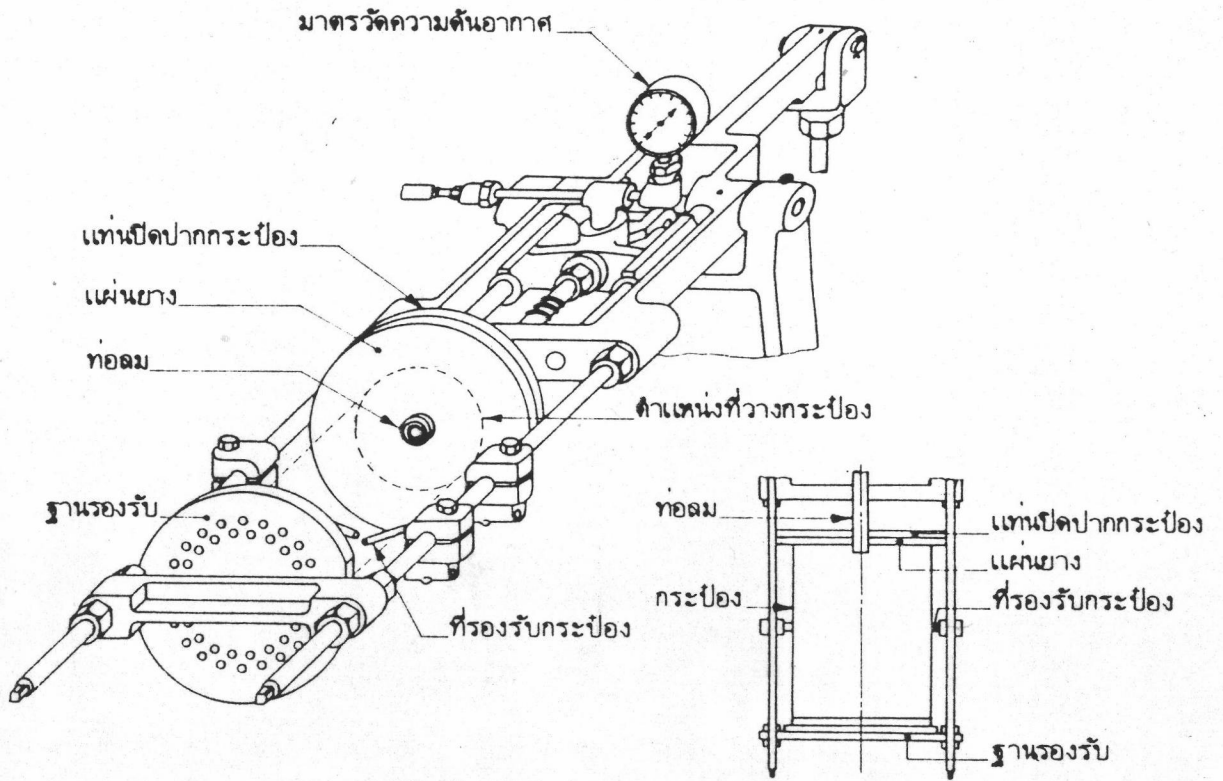
ก. นำกระป๋องที่ยังไม่ได้ติดฝาบน มาวางบนเครื่องทดสอบโดยวางก้นกระป๋องบนฐานรองรับ แล้วปรับแท่นปิดปากกระป๋องอัดแน่นกับแผ่นยาง โดยให้กระป๋องจมอยู่ใต้น้ำ แล้วอัดอากาศเข้าไปในประป๋องจนอ่านค่าความดันอากาศจากมาตรวัดได้ 35 กิโลปาสกาล เป็นเวลา 15 นาที แล้วสังเกตฟองอากาศ เครื่องทดสอบดูรูปที่ 4.6



รูปที่ 4.4 แผนภูมิแก๊งปลาของประเภทตำหนิหลัก (MAJOR DEFECT)



รูปที่ 4.5 แผนภูมิแก๊งปลาของประเภทตำหนิหลัก (MAJOR DEFECT)



รูปที่ 4.6 เครื่องทดสอบความไม่รั่วซึม (5)

ข. นำกระป๋องที่เปิดฝาบนแล้วมาเจาะรูที่ฝาให้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่สามารถสวมหัวอัดได้พอดี บรรจุน้ำให้เต็มกระป๋อง สวมหัวอัดลงในรูเจาะ ปรับหัวอัดให้แน่นแล้วปรับความดันน้ำให้เป็น 100 กิโลปาสกาล เป็นเวลา 5 นาที สังเกตการรั่วซึม ความดันที่ลดลง หรือการเปลี่ยนแปลงของตะเข็บ เครื่องทดสอบดูรูปที่ 4.7

2) การตรวจสอบการเคลือบแลกเกอร์มีวิธีคือ

ก. ละลายผลิตภัณฑ์ (II) ซัลเฟตเพนตะไฮเครท 200 กรัม ด้วยสารละลายกรดไฮโดรคลอริก และน้ำกลั่นหรือน้ำที่มีความบริสุทธิ์เทียบเท่าใส่สารละลายทั้งหมดลงในกระป๋องตัวอย่างจนเต็ม ตั้งทิ้งไว้นาน 1 นาที เทสารละลายออก แล้วล้างด้วยน้ำกลั่นหรือน้ำบริสุทธิ์เทียบเท่าตรวจสอบว่ามีพื้นที่สีน้ำตาลหรือไม่

4.5 วิธีการตรวจสอบที่ทางโรงงานตัวอย่างดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

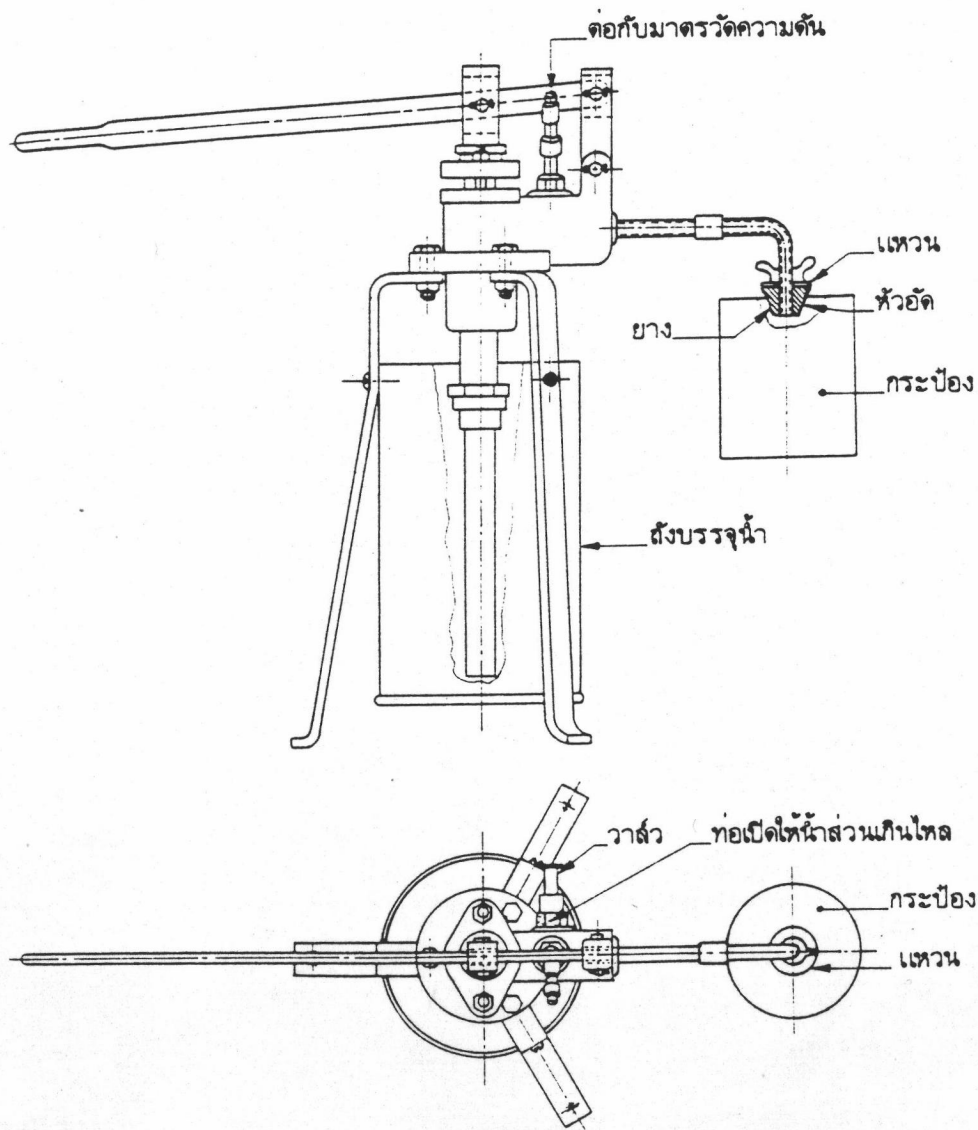
1) การตรวจสอบกระป๋อง ปัจจุบันทางโรงงานตรวจสอบ โดยใช้วิธีการตรวจสอบเฉพาะลักษณะภายนอกด้วยสายตา แบ่งเป็น :-

- การตรวจสอบการพิมพ์, สีลอก
- ตรวจสอบรอยบุบ บิดเบี้ยวต่าง ๆ โดยการสุ่มตัวอย่างประมาณ 5% จากจำนวนที่ส่งมาทั้งหมด ถ้าผลการตรวจสอบพบว่า มีของเสียไม่เกิน 10% ของจำนวนตัวอย่างก็จะยอมรับกระป๋องโลหะในล็อตนั้นทั้งหมด กลับกันจะทำการส่งคืนกรมผู้ขาย

2) การตรวจสอบการเคลือบแลกเกอร์ ปัจจุบันนี้ทางโรงงานมิได้มีการตรวจสอบจุดนี้แต่อย่างใด

4.6 ข้อเสนอแนะวิธีการตรวจสอบคุณภาพกระป๋องของโรงงานจาระบี

คงที่ทราบมาแล้วว่า ความเสียหายที่เกิดกับกระป๋อง อันนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในการรับคืนผลิตภัณฑ์จาระบีบรรจุกระป๋องจากลูกค้า นั้น มีสาเหตุมาจากการตรวจสอบคุณภาพกระป๋องเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอวิธีการตรวจสอบคุณภาพของกระป๋องก่อนทำการรับจากผู้ขาย ดังนี้



รูปที่ 4.7 เครื่องทดสอบความทนความดัน (5)

1) การทดสอบการเคลือบแลกเกอร์

ใช้วิธี ละลายผลึกคอปเปอร์ (II) ซัลเฟตเพนตะไฮเดรต 200 กรัม ด้วยสารละลายกรดไฮโดรคลอริก และน้ำกลั่น จากนั้นเทลงในกระป๋องตัวอย่างจนเต็ม ตั้งทิ้งไว้นาน 1 นาที เติสารละลายออก แล้วล้างด้วยน้ำกลั่น ตรวจสอบว่ามีพื้นที่สีน้ำตาลหรือไม่

2) การทดสอบรอยร้าว

ใช้วิธีอัดอากาศเข้าไปในกระป๋อง แล้วนำไปจุ่มน้ำ ถ้าหากมีรอยร้าว ก็จะมีฟองอากาศผุดขึ้นมาจากรูที่ร้าว

3) การตรวจสอบรูปลักษณะภายนอกต่าง ๆ

ใช้วิธีการตรวจสอบด้วยสายตา แบ่งเป็น

- ตรวจสอบการพิมพ์, สีลอก
- ตรวจสอบรอยบุบ บิดเบี้ยวต่างๆ

4.7 การบันทึกสาเหตุของความเสียหาย

เมื่อมีการค้นพบสาเหตุของความเสียหายได้แล้ว ก็ควรมีการบันทึกเก็บไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางสถิติต่อไปในอนาคต ทำให้สามารถที่จะประเมินผลของผู้ขายได้ และเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนภูมิพาเรโต ดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างเป็นตารางสำหรับจดบันทึกจำนวนและประเภทของเสียสำหรับการตรวจสอบของกระป๋องแต่ละชนิด โดยได้เสนอตัวอย่างของแบบฟอร์มดังรูปที่ 4.8 แบบฟอร์มดังกล่าวนี้ทุก ๆ ครั้งที่เกิดความบกพร่องของกระป๋องแต่ละชนิด เมื่อมีการตรวจสอบ พนักงานผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบก็จะทำเครื่องหมายลงในช่องที่เกี่ยวข้อง

4.8 แผนการเก็บตัวอย่าง (Sampling Plan)

ในการจัดซื้อชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบ เพื่อนำมาใช้ในการผลิตของโรงงานหรือการขายสินค้าให้แก่ลูกค้า หรือการผลิตชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์จากเครื่องจักรแต่ละขั้นตอน อาจจะมีข้อตกลงหรือข้อกำหนดอัตราส่วนของเสียที่อาจจะยอมรับหรือไม่ยอมรับไว้ ถ้าเป็นการซื้อขายก็จะเป็นข้อตกลงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย และถ้าเป็นการตรวจสอบแต่ละขั้นตอนในโรงงาน ก็เป็นเกณฑ์กำหนดของโรงงานเอง แล้วมีการเก็บเก็บตัวอย่างจากล็อต (Lot) มาตรวจสอบโดยมีข้อตกลงว่า %

ใบตรวจสอบ

เลขที่ _____

ขนาด _____ วันที่ _____

จำนวนตรวจสอบ _____ ชื่อผู้ตรวจ _____

หมายเหตุ _____

ลำดับ	ประเภทข้อบกพร่อง	ตรวจ	รวม
1	ร้าวกัน		5
2	ร้าวตะเข็บข้าง		9
3	ร้าวหู		10
4	ร้าวฝา		2
5	นูนลุด-ขาด		4
6	แลคเกอร์ลอก (สนิม)		1
7	สีลอก		3
8	สนิมด้านนอก		2
9	นูน		4
10	การพิมพ์		3
11	อื่นๆ		2
จำนวนคัดทิ้ง.....		รวม	45

รูปที่ 4.8 แสดงตัวอย่างใบตรวจสอบประเภทของข้อบกพร่องกระป๋องโลหะ

ของเสียในล็อตเป็นเท่าไรจึงจะยอมรับ (Accept) และมีของเสียกี่ % จึงจะไม่รับหรือคัดออก (Reject) และเมื่อตกลงแล้วก็กำหนดขึ้นตัวอย่าง (Sample Size) ที่จะเก็บมาจาก ล็อต จำนวนขึ้นของเสีย (Ac) ในตัวอย่างที่จะยอมรับของทั้งล็อต และจำนวนขึ้นของเสีย (Re) ที่จะคัดออกทั้งล็อต จากตารางสำเร็จ

สำหรับการเก็บตัวอย่างเพื่อการควบคุมคุณภาพของโรงงานจากระบบผู้วิจัยแนะนำให้ใช้แผนตัวอย่างมาตรฐานของกรมทหาร (Military Standard 105D) แผนตัวอย่างมาตรฐานนี้ขึ้นอยู่กับค่า AQL (Acceptable Quality Level) ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 0.10% ถึง 10% นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับระดับการตรวจสอบ (Inspection Level) ซึ่งจะบอกความสัมพันธ์ของขนาดรุ่น และขนาดตัวอย่างปกติมี 3 ระดับด้วยกันระดับ 2 ถือว่าเป็นการตรวจสอบในสภาพปกติ (Normal) ระดับ 1 หมายถึงการตรวจสอบแบบผ่อนคลาย (Reduced) และระดับ 3 หมายถึงการตรวจสอบที่เข้มงวด (Tightened) และยังมีระดับพิเศษอีก 4 ระดับด้วยกัน การจะเลือกการตรวจสอบระดับไหนต้องคำนึงถึงประเภทของผลิตภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ง่าย ๆ ราคาถูก, การตรวจสอบก็อยู่ที่ระดับต่ำ แต่ถ้าราคาแพงจะขยับยาก, การตรวจสอบก็อยู่ที่ระดับสูง

จากการกำหนดค่า AQL, ระดับตรวจสอบ, และขนาดรุ่น ก็หาแผนตัวอย่างมาตรฐาน 105D ได้ แต่อาจจะกำหนดระดับตรวจสอบได้ให้เข้มงวดขึ้นได้ถ้าพบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตกลง อาจจะกำหนดเป็นกฎได้ว่าถ้า 2 รุ่นจาก 5 รุ่น ถูกปฏิเสธ, แผนตัวอย่างก็จะเปลี่ยนจากระดับตรวจสอบปกติ เป็นระดับตรวจสอบเข้มงวดขึ้น แต่ถ้าเริ่มเดิมทีทั้ง 5 รุ่นยอมรับ สามารถจะลดระดับการตรวจสอบลงได้

แผนตัวอย่างมาตรฐาน 105D มี 3 แบบด้วยกัน คือแผนตัวอย่างเดี่ยว, แผนตัวอย่างคู่ และแผนตัวอย่างหมู่ (Single; Double-and Multiple-Sampling Plans) แผนตัวอย่างที่ค่า AQL เดียวกันจะให้เส้นโค้ง oc เดียวกัน การหาแผนตัวอย่างเราต้องหารหัสอักษร (Code Letter) ก่อนจึงค่อยหาแผนตัวอย่างได้

การหาแผนตัวอย่างจากตารางแผนตัวอย่างมาตรฐาน 105D

กระป๋องโลหะซึ่งมีราคาปานกลาง ดังนั้นจะใช้ระดับตรวจสอบแบบธรรมดา ก่อน ส่งมาเป็นรุ่น ๆ ขนาดรุ่นเป็น 500 ชิ้น ต้องการรักษาระดับคุณภาพไว้ที่ AQL เท่ากับ 4 จะต้องใช้แผนสุ่งตัวอย่างเดี่ยว (Single Sampling Plan) ดังนี้

$$N = 500, \text{ ระดับตรวจสอบเป็น II, AQL} = 4$$

จากตารางแสดงรหัสอักษร ทหารหัสอักษรที่ $N = 500$ และระดับตรวจสอบ = II จะได้
อักษร H จากตารางสุ่มตัวอย่างเดี่ยวแบบตรวจสอบธรรมดา ที่รหัสอักษร H และ $AQL = 4$
จะได้ขนาดตัวอย่างเป็น 50 ชิ้น

ค่า $c = 5$ (หรือถ้าพบของเสียน้อยกว่าหรือ = 5 ยอมรับ, แต่ถ้าพบของเสีย = 6
ชิ้นให้ ปฏิเสธ)

ดังนั้นแผนสุ่มตัวอย่างเดี่ยวในกรณีนี้คือ $(n, c) = (50, 5)$

สรุป

ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าอันเนื่องจากคุณภาพของกระป๋องโลหะนั้น นับว่าเป็นปัญหา
สำคัญประการหนึ่งในปัจจุบัน โรงงานตัวอย่างมีของเสียประมาณ ความเสียหายในส่วนที่เป็นสินค้า
สำเร็จรูปแล้ว (ปี 2537 มีมูลค่าประมาณ 246,741 บาท การให้ความสนใจในด้านการตรวจ
สอบคุณภาพจะเป็นการแก้ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของโรงงานผลิตจระบี